

Secvențe de interval

Caruselul exotismelor, nevrozelor neo-expresioniste și post-seriale, furtunile aleatoare ori însurgențele minimaliste, toate postulate prin retorici, uneori temeinice și extravagante, alteori diletante și superficiale, mai mult sau mai puțin persuasive, mă face, din ce mai abitir, solidar cu marea muzică, aceea care arde la flacăra tradiției, fără însă a se preface în scrum. Cu alte cuvinte, marea muzică are drept criteriu esențial cultivarea tradiției și nu supunerea necondiționată față de aceasta. Între cultivare și nesupunere sălășluiește, probabil, intervalul originalității artistice, un rest cu care se plătește continuitatea, devenirea fenomenului componistic. Interval sau rest administrat și livrat, rebel ori spăsit, doar de marii creatori. Acolo unde intervalul nu e să fie, apare riscul instaurării platitudinii, al blocajului în ordinea unei primeniri firești, imanente limbajului sonor; într-un cuvânt: al medio-critității.

*

Atunci când intervalul este suspendat există toate șansele să dispară și autenticitatea, adică adevărul artistic, rămânând, în cel mai fericit caz, doar corectitudinea. Alteori, suferă însuși elanul creator. Sibelius, de pildă, devenea la nașterea sa în 1865, contemporanul unei muzici confiscată integral de spiritul romantic, iar la decesul său din 1957 lăsa în urmă o muzică europeană istovită de periplul experiențelor stilistice impuse de variile curente și tehnologii, de la impresionism și atonalism, până la repetitivism și concretism. Dar Sibelius a rămas, dincolo de toate aceste avataruri atitudinale sincrone cu propria-i existență, prizonierul veacului 19; un veac al efuziunilor și furtunilor sufletești, mai cristalizate și mai dilatate parcă sub gerurile ținuturilor septentrionale. A fost – cum de altfel a și mărturisit-o cu mai multe prilejuri – ucenicul lui Beethoven, Brahms și Bruckner, iar inversunarea de a fi romantic până la capăt a șters intervalul în care și-ar fi putut depune și, apoi, eclozaoul de cameleon (așa cum a procedat, bunăoară, Stravinski). Sibelius, într-un regim de sinceritate deplină, a respins oferta schimbării, a metamorfozei, alegând expectativa, chiar tăcerea. Mult timp s-a crezut că există o a-7-a simfonie ce-i poartă semnătura. A fost încă doar o speranță deșartă (ori poate o pasivă amenințare?). După ce timp de jumătate de veac s-a dedat compoziției cu o aprigă hărnicie, Sibelius, în absența intervalului, a optat în ultimile două decenii de viață pentru muțenie în creație.

*

Nu din exces de pudoare și nici din lipsă de frivolitate agreez mai puțin evenimentele festive; am impresia că ele deschid un interval, o crăpătură în care riscă să cadă însăși întâmplările sau personalitățile aniversate. Când am auzit însă că într-o zi de 23 februarie avea loc, acum o sută de ani, prima audiere a celor dintâi trei lucrări orchestrale (exceptând *Poema Român*), căroră Enescu le-a conferit

număr de opus, mi-am spus: iată, o aniversare în accepțiunea și în sensul pe care îl dădea Bertold Brecht termenului – „piatra indicatoare a vieții, întâlnită mereu la intervale regulate pe drumul călătoriei noastre pământești”. Într-adevăr, *Rapsodiile*, cel puțin, au reprezentat o adevărată piatră de hotar, un punct cardinal al componisticii românești. Cât despre călătoria lor pământească, vorba cronicarului: „adunând binele din întâlniri și adunări cu oameni de neamuri luminate, să-l împărțăm compatrioților noștri și să-l sădăm în pământul nostru spre rodire”. Căci *Rapsodiile* enesciene au fost, de departe, autenticii ambasadori plenipotențieri nu numai ai muzicii, ci și ai culturii românești în ansamblul ei, așa încât ar trebui ca un virtual Minister al imaginii României în lume să aducă o ofrandă plus un comision pe măsura celor două lucrări. În periplurile lor au suferit mai mici sau mai mari privațiuni: le-a fost fie prea cald ori prea frig, prea foame sau, dimpotrivă, prea sătul; uneori au fost găzduite modest, de dirijori și orchestre neobișnuite cu împlânzirea muzicilor purtătoare de sevă frustă și rădăcini savante; alteori au fost insuficient servite, fiind plasate în contexte neutre sau chiar ostile. Întotdeauna însă scrisorile lor de acreditare au mărturisit povestea tainică și fermecată a spiritului românesc, cu prudenta și exaltarea lui, cu melancoliile și speranțele unui neam, în definitiv, cântăreț. Aproape că *Rapsodiile* nu mai sunt simple muzici: ele și-au sublimat trupul sonor așa cum sfinții, bunăoară, pot să-și subtilizeze ființa materială, devenind spirit pur și simplu. Iar setea spiritului e mai puternică decât setea materiei, motiv pentru care tânjim, iată, după *Rapsodiile* lui Enescu. E o nevoie care ne aduce, iar și iar, în sala de concert a le reasculta. Născute parcă din partajul reciproc al talentului și trudei compozitorului, cele două opusuri comportă aceeași strategie de inserare a unor citate și ecouri de intonații tradiționale, de răsunete îndepărtate, de cântece lăutărești ori chiar de române, care, așa cum sunt ele polisate și înveșmântate în strălucitoare straie instrumentale, pentru urechea străină induce un exotism seducător. Să fie oare aceasta rețeta succesului? Sau poate că pe povârnișurile *Rapsodiilor* s-a înfiripat virtualitatea unui interval, a unei decantări de ape, izvoarele venite din ținuturile neaoșe, folclorice fiind înghițite de șuvoiul ce va scălda un tărâm propriu, unde urmele și umbrele cântului popular se pierd, fiind substituite de o substanță sonoră nouă, originală, pe care însă numai un român o putea concepe. Este momentul *Suitei I*, cu celebrul ei *Preludiu la unison*, pe care Kodaly îl dădea mereu de exemplu de perfecțiune monodică, și care are aerul unui recitativ ce crește treptat în tensiune, așa cum mireanul, rugându-se, sporește în credință. Dacă *Rapsodiile* anunță intervalul, *Suita I*-a pentru orchestră îl proclamă, fără îndoială.

Fată în față

„Când un geniu adevărat se naște pe lume, îl vei recunoaște sigur după un semn, acela că toți imbecilii se vor uni într-o conjurație împotriva lui.”

Jonathan Swift

Vinovăția lui Socrate

Este nesfârșită lupta surdă prin care universalul își subsumează individualul. Celula se sacrifică pentru binele organismului. Pe tărîm pur biologic, partea nu poate supraviețui fără întreg. Este adevărat că pe plan spiritual, individul poate încerca să se sustragă de sub puterea acaparatoare a colectivității, dar finalitatea este aceeași.

Moartea așadar și într-un caz și în celălalt!

Cum se poate lupta împotriva fatalității, împotriva unui destin orb?

Individul poate da un sens morții sale aparent absurde și nedrepte?

El, ca om limitat și singular, pierde desigur, ba chiar trebuia să piară!

Dar ceea ce, în întreaga lui viață constituie contribuție la binele colectivității, rămîne. Așa se face că Libertatea, născută din gestul conștient și responsabil al omului, dăinuie imuabilă în veșnicie.

Este o minune că Libertatea nesfârșită poartă cu ea singularitatea aceea limitată și neputincioasă de care era vorba la început. De unde omul se credea pieritor, neînsemnat și năpăstuit de o soartă absurdă, de unde se credea o pradă a morții, prin sacrificiul de sine, se trezește deodată nemuritor.

Acesta este înțelesul veritabil al vieții și morții unui om, care a tras o brazdă adîncă în ogorul sufletului omenesc.

• Desen de Ion Irimescu

Festivalul-concurs de poezie „GHEORGHE PITUȚ”

Fundația și Editura Augusta (Timișoara), Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Bihor, Primăria orașului Beiuș și Revista de cultură „Familia” – Oradea organizează, în cursul lunii iunie 2003, cea de-a VIII-a ediție a Festivalului-concurs de poezie „Gheorghe Pituț”. La concurs pot participa numai creatori care n-au debutat editorial și n-au depășit vârsta de 40 de ani. Manuscrisele vor avea dimensiunea unui posibil volum (minimum 50 de titluri), vor fi semnate și însoțite de un C.V. și o fotografie a autorului. Concurenții selectați pentru faza finală vor fi anunțați din vreme și invitați la Beiuș la data hotărâtă de organizatori. Câștigătorul Marelui premiu va beneficia de tipărirea gratuită a manuscrisului. Juriul va reuni nume de autoritate ale literaturii române de azi. Manuscrisele – purtând mențiunea „Pentru Festivalul-concurs „Gheorghe Pituț” – vor fi expediate pe adresa: Primăria orașului Beiuș cod poștal 3600, Str. Samuil Vulcan nr. 15, jud. Bihor, până la data de 1 mai 2003. Informații suplimentare la tel.: 0259 – 321347 sau 321775.